(इंग्रजी न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेतील अनुवाद)

२०२३ एससीसी ऑनलाईन एससी ३९८

भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयात

(न्यायमूर्ती अभय एस ओक आणि न्यायमूर्ती राजेश बिंदल यांच्या समक्ष)

दिवाणी अपील क्रमांक १५४८/२०२३

दिल्ली विकास प्राधिकरण..................... अपीलकर्ते

-विरुद्ध-

सुरेंदर सिंग आणि इतर.........................प्रतिवादी

सोबत.

दिवाणी अपील क्रमांक १५७२/२०२३

सोबत.

दिवाणी अपील क्रमांक १५४९/२०२३

सोबत.

दिवाणी अपील क्रमांक १५४७/२०२३

दिवाणी अपील क्रमांक १५४८/२०२३, दिवाणी अपील क्रमांक १५७२/२०२३,दिवाणी अपील क्रमांक.१५४९/२०२३ आणि दिवाणी अपील क्रमांक.१५४७/२०२३

निर्णय आदेश दिनांक ११ एप्रिल २०२३

या प्रकरणात हजर राहिलेले वकीलः

अपीलकर्त्यांसाठी श्री. मिश्रा सौरभ,एओआर

कुमारी.निहारिका अहलुवालिया,एओआर.

कुमारी.इशिता देसवाल,वकील

कुमारी.प्राची बाजपेयी,एओआर.

श्री.अश्वनी कुमार,एओआर.

श्री.अंशय धतवालिया, वकील

प्रतिवादींसाठी श्री.अतुल कुमार,एओआर.

कुमारी.स्विटी सिंग,वकील

कुमारी.अर्चना कुमारी,वकील

श्री.राहुल पांडे,वकील

श्री.राजीव रंजन,वकील

श्री.सुमित गुप्ता,वकील .

श्री.प्रतीक मदनानी,वकील

श्री.राहुल श्याम भंडारी,एओआर

श्री.गौरव जैन,वकील .

कुमारी.आभा जैन,एओआर.

श्री.एन.के.जैन,वकील

श्री.जयवीर सिंग,वकील

श्री.अभिषेक मिश्रा,वकील

कुमारी.दिपिका मिश्रा,वकील

श्री.अनितेजा शर्मा,वकील.

तेजा.सुजीता श्रीवास्तव,एओआर

श्री.सचित सेतिया,वकील

कुमारी.मणिका त्रिपाठी,एओआर.

श्री.आशुतोष कौशिक,वकील

न्यायालयाचा आदेश न्यायमूर्ती राजेश बिंदल यांनी पारित केला :- कायदा आणि वस्तुस्थितीचे सामान्य प्रश्न समाविष्ट असल्याने हा आदेश अनेक याचिकांचा निपटारा करेल. प्रकरणांची तथ्ये स्वतंत्रपणे लक्षात घेण्यात आली आहे.

वस्तुस्थितीः-

दिवाणी अपील क्रमांक.१५४८/२०२३

(दिल्ली विकास प्राधिकरण -विरुद्ध - सुरेंदर सिंग आणि इतर)

२. विनंती केल्याप्रमाणे, अधिसूचना भूमि संपादन कायदा,१८९४ च्या कलम ४ अंतर्गत (थोडक्यात, "कायदा") २१.०३.२००३ रोजी जारी करण्यात आली होती ज्यात दिल्लीतील रोहिणी निवासी योजना जमीन संपादन करण्याची मागणी करण्यात आली होती. १९.०३.२००४ रोजी,अधिसूचना कायद्याच्या कलम ६ अंतर्गत जारी करण्यात आली. १२.०७.२००५ रोजी भूमि संपादन जिल्हाधिका यांनी अधिग्रही जमिनीच्या नुकसानभरपाईचे मूल्यांकन करणाऱ्या कायद्याच्या कलम ११ अंतर्गत हा निवाडा जाहीर केला. नुकसान भरपाईची रक्कम रु.८०,४०,७६,००४/- जमीन अधिग्रहणासाठी राज्याने भूमि संपादन जिल्हाधिकारी यांच्याकडे जमा केले होते.

३. भूमि संपादन, पुनर्वसन आणि पुनर्वसनातील न्याय्य नुकसानभरपाई आणि पारदर्शकता कायदा,२०१३(थोडक्यात "२०१३ कायदा")च्या कलम २४(२) चा वापर करून उच्च न्यायालयात एक रिट याचिका दाखल करण्यात आली होती, ज्यामध्ये असा दावा करण्यात आला होता की संबंधित अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे कारण ताबा घेण्यात आलेला नाही किंवा त्यासाठी नुकसानभरपाई देण्यात आलेली नाही. उच्च न्यायालयासमोर राज्याची निश्चित भूमिका अशी होती की जमिनीचा ताबा ३१.०८.२००५ रोजी घेण्यात आला आणि दिल्लीच्या नियोजित विकासासाठी दिल्ली विकास प्राधिकरणाकडे सोपविण्यात आला. रिट याचिकाकर्त्यांचे शीर्षक वादग्रस्त होते. त्यामुळे त्यांना नुकसान भरपाई मिळू शकली नाही. ती भूमि संपादन जिल्हाधिकारी यांच्याकडे जमा करण्यात आली. एनसीटी दिल्ली सरकार विरुद्ध मानव धर्म ट्रस्ट,(२०१७)६ एससीसी ७५१ मधील या न्यायालयाच्या निकालावर भर दिल्यानंतर उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की याचिकाकर्त्याला लेखी याचिका दाखल करण्यास निश्चीत स्थान आहे, जरी तो नोंदवलेला मालक नसला तरी. पुणे महानगरपालिका विरुद्ध हरकचंद मिसिरीमल सोलंकी,(२०१४)३ एससीसी १८३ या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निर्णयावर त्यांनी भर दिला आणि जमीनमालकांना नुकसानभरपाई न दिल्याने अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे असे मत व्यक्त केले. मात्र, जमिनीच्या मालकीचा मुद्दा खुला ठेवण्यात आला होता.

दिवाणी अर्ज क्र. १५७२/२०२३

(दिल्ली विकास प्राधिकरण विरुद्ध राम सिंग आणि इतर)

४. अभिलेखावर उपलब्ध असलेल्या तथ्यांवरून हे स्पष्ट होते की अधिसूचना कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत दिल्लीच्या नियोजित विकासाच्या उद्देशाने दिल्लीच्या शाहदरा येथील घोंडा गुजरान खादर गावाच्या महसुली मालमत्तेत असलेली जमीन अधिग्रहित करण्याचा प्रस्ताव २३.०९.१९८९ रोजी जारी करण्यात आला होता. २०.०६.१९९० रोजी अधिसूचना कायद्याच्या कलम ६ अंतर्गत जारी करण्यात आली होती आणि निवाडा क्रमांक ८/९२-९३ ची घोषणा भूमि संपादन जिल्हाधिकारी यांनी १९.०६.१९९२ रोजी केली होती.

५. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) चा वापर करून उच्च न्यायालयात एक रिट याचिका दाखल करण्यात आली होती, ज्यात असा दावा करण्यात आला होता की संबंधित अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे, कारण त्यात ताबा घेण्यात आलेला नाही किंवा त्यासाठी नुकसान भरपाई देण्यात आलेली नाही. उच्च न्यायालयासमोर अपीलकर्त्याची भूमिका अशी होती की जमिनीचा ताबा २१.०३.२२०७ रोजी घेण्यात आला आणि दिल्लीच्या नियोजित विकासासाठी दिल्ली विकास प्राधिकरणाकडे सोपविण्यात आला. जमीन मालकांनी कधीही दावा न केल्यामुळे नुकसानभरपाई दिली जाऊ शकली नाही.

६. (वर नमूद केल्याप्रमाणे) पुणे महानगरपालिकेच्या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निकालावर भर देत उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की जमीनमालकांना नुकसानभरपाई न दिल्याने अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे.

दिवाणी अर्ज क्र. १५४९/२०२३

(एनसीटी दिल्ली सरकार आणि इतर -विरुद्ध -ज्ञानचंद आणि इतर.)

७. अभिलेखावर उपलब्ध असलेल्या तथ्यांवरून हे स्पष्ट होते की तुघलकाबाद, दिल्ली या गावांच्या महसुली मालमत्तेत असलेल्या जमिनीचे अधिग्रहण करण्यासाठी

अधिसूचना कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत २५.०१.१९६५ रोजी जारी करण्यात आली होती. त्यानंतर, अधिसूचना कायद्याच्या कलम ६ अंतर्गत १३.०२.१९६९ रोजी जारी करण्यात आली. त्यासाठी भूमि संपादन जिल्हाधिकारी यांनी निवाडा क्रमांक.५०-अ/१९६९-७० , ०४.११.१९८१ रोजी जाहीर केला होता.

८. एक रिट याचिका २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२) चा वापर करून उच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आली होती, ज्यात असा दावा करण्यात आला होता की संबंधित अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे, कारण त्यात ताबा घेण्यात आलेला नाही किंवा त्यासाठी नुकसान भरपाई देण्यात आलेली नाही. अपीलकर्त्याची भूमिका उच्च न्यायालयासमोर अशी होती की जमिनीचा ताबा २३.११.१९९८ रोजी घेण्यात आला आणि दिल्लीच्या नियोजित विकासासाठी दिल्ली विकास प्राधिकरणाकडे सोपविण्यात आला. जमीन मालकांनी कधीही दावा न केल्यामुळे नुकसानभरपाई दिली जाऊ शकली नाही. नुकसानभरपाईशी संबंधित संपूर्ण नोंद जुनी असल्याने शोधण्यायोग्य नसल्याचे पुढे सादर करण्यात आले.

९. (वर नमूद केल्याप्रमाणे) पुणे महानगरपालिकेच्या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निकालावर भर देत उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की जमीनमालकांना नुकसानभरपाई न दिल्याने अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे.

दिवाणी अर्ज क्र.१५४७/२०२३

(दिल्ली विकास प्राधिकरण -विरुद्ध - वीणा जैन आणि इतर)

१०. अभिलेखावर उपलब्ध असलेल्या प्रकरणाच्या तथ्यांवरून, हे स्पष्ट होते की कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत जारी केलेल्या अधिसूचनाद्वारे, २३.०६.१९८९ रोजी ,नवी दिल्लीतील मदन पुर खादर गावाच्या महसुली मालमत्तेत असलेल्या १ बिघा १ बिस्वाच्या खसरा क्रमांक ४९० मधील याचिकाकर्त्याच्या जमिनीसह जमिनीचा मोठा भाग दिल्लीच्या नियोजित विकासासाठी अधिग्रहित करण्याचा प्रयत्न करण्यात आला होता. त्यानंतर अधिसूचना कायद्याच्या कलम १७ सह वाचन केलेल्या कलम ६ अंतर्गत जारी करण्यात

आली. भूमि संपादन जिल्हाधिकारी/संकलन(डीएस.)यांनी १९.०६.१९९२ रोजी निवाडा क्रमांक २०/९२-९३ असलेल्या पुरस्काराची घोषणा केली.

११. एक रिट याचिका २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) चा वापर करून उच्च न्यायालयात दाखल करण्यात आली होती, ज्यात असा दावा करण्यात आला होता की संबंधित अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे, कारण त्यात ताबा घेण्यात आलेला नाही किंवा नुकसान भरपाई देण्यात आलेली नाही. उच्च न्यायालयासमोर अपीलकर्त्याची भूमिका अशी होती की जमिनीचा ताबा ०३.१२.२०१२ रोजी घेण्यात आला आणि दिल्लीच्या नियोजित विकासासाठी दिल्ली विकास प्राधिकरणाकडे सोपविण्यात आला. वेगवेगळ्या मालकांमधील विभाजनाच्या वादामुळे कायद्याच्या कलम ३०-३१ अंतर्गत नुकसानभरपाई संदर्भ न्यायालयात पाठविण्यात आली होती.

१२. (वर नमूद केल्याप्रमाणे)मानव धर्म ट्रस्टच्या खटल्यातील या न्यायालयाच्या निकालावर भर देत उच्च न्यायालयाने असे म्हटले की, याचिकाकर्ता नोंद केलेला मालक नसला तरी रिट याचिका दाखल करण्यास निश्चीत स्थान आहे. उच्च न्यायालयाने पुढे पुणे महानगरपालिकेच्या खटल्यातील (वर नमूद केल्याप्रमाणे) या न्यायालयाच्या निकालावर भर दिला आणि जमीनमालकांना नुकसानभरपाई न दिल्याने अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे असे मत व्यक्त केले. जमिनीच्या मालकीचा प्रश्न योग्य मंचाद्वारे ठरवविण्यासाठी खुला ठेवण्यात आला होता.

सल्लागारांनी मांडलेले युक्तिवादः

१३. इंदोर विकास प्राधिकरण विरुद्ध मनोहरलाल,(२०२०) ८ एससीसी १२९ मधील या न्यायालयाच्या घटनापीठाने दिलेल्या निकालाच्या पार्श्वभूमीवर, ज्यामध्ये पुणे महानगरपालिकेच्या प्रकरणात (वरील) या न्यायालयाचा पूर्वीचा निकाल फेटाळण्यात आला होता, उच्च न्यायालयाने उपरोक्त दिवाणी अपीलांमध्ये दिलेले आदेश रद्द करण्यास पात्र आहेत, असे अपीलकर्त्यांच्या वतीने हजर असलेल्या विद्वान वकिलांनी केलेले युक्तिवाद

आहेत. घटनापीठाने असे मत व्यक्त केले कि जमिनीचा ताबा घेणे किंवा नुकसानभरपाई देणे या दोनपैकी कोणत्याही एका अटींचे पालन करणे हे अधिग्रहण टिकवून ठेवण्यासाठी पुरेसे आहे. असे अभिलेखावर उपलब्ध असलेल्या निर्विवाद तथ्यांवरून हे स्पष्ट होते की सर्व प्रकरणांमध्ये, अधिग्रहण पूर्ण झाल्यानंतर आणि निवाडा जाहीर झाल्यानंतर वादग्रस्त जमिनीचा ताबा घेण्यात आला होता.

१४. दिवाणी अपील क्रमांक १५४७ आणि १५४८/२०२३, मध्ये मांडण्यात आलेले अतिरिक्त युक्तिवाद असे आहेत की मानव धर्म ट्रस्टच्या प्रकरणातील (वरील) निकाल या न्यायालयाने शिवकुमार विरुद्ध युनिअन ऑफ इंडिया (२०१९)१० एससीसी २२९ मधील त्यानंतरच्या निकालात फेटाळण्यात आला होता आणि उपरोक्त दिवाणी अपील टिकण्यासारखी नाही.

१५. दुसरीकडे, प्रतिवादींच्या विद्वान वकिलांनी मांडलेले युक्तिवाद असे आहेत की उच्च न्यायालयाने निर्णयाच्या तारखेला अस्तित्वात असलेल्या कायद्याच्या आधारे निर्णय घेतलेल्या रिट याचिकांना या न्यायालयाच्या त्यानंतरच्या निकालाच्या आधारे फेटाळण्यात येणार नाही. उच्च न्यायालयाने असे म्हटले आहे की,२०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२) च्या व्याख्येनुसार, या न्यायालयाने पुणे महानगरपालिकेच्या प्रकरणात (वर नमूद केल्याप्रमाणे), नुकसानभरपाई दिली नाही, त्यामुळे अधिग्रहणाची कार्यवाही रद्द झाली आहे. जमिनीचा ताबा संबंधित प्राधिकरणाने आधीच घेतला होता, ही वस्तुस्थिती उच्च न्यायालयाने पारित केलेल्या आदेशात लक्षात आली आहे.

१६. पक्षकारांसाठी उपस्थित असेलेले विद्वान वकिलाला ऐकले आणि अभिलेखाचे अवलोकन केले.

उद्दिष्टेः

१७. अधिग्रहित जमिनीचा ताबा घेणे किंवा जमीनमालकांना नुकसानभरपाई देणे

या दोन्हीपैकी कोणत्याही एका अटीची पूर्तता करणे हे २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२) नुसार अधिग्रहण कालबाह्य होण्यापासून वाचविण्यासाठी पुरेसे ठरेल, असे मत इंदोर विकास प्राधिकरणाच्या खटल्यातील (वर नमूद केल्याप्रमाणे) या न्यायालयाच्या घटनापीठाने व्यक्त केले होते. या न्यायालयाच्या घटनापीठासमोर विचारलेल्या विविध प्रश्नांची उत्तरेही देण्यात आली. संबंधित परिच्छेद-क्र. ३६२ आणि ३६६ खाली काढले आहेतः

".३६२ परिणामी, पुणे महानगरपालिकेत (वरील) दिलेला निर्णय याद्वारे फेटाळला जातो आणि पुणे महानगरपालिकेचे (वरील) पालन केलेले इतर सर्व निर्णयही फेटाळले जातात....

...

...

३६६. उपरोक्त चर्चा लक्षात घेता, आम्ही खालीलप्रमाणे प्रश्नांची उत्तरे देतोः

३६६. १ कलम २४ (१) च्या तरतुदींनुसार ,२०१३ च्या कायद्याच्या प्रारंभाच्या तारखेनुसार, जर निवाडा १-१-२०१४ रोजी दिला गेला नाही, तर कार्यवाही रद्द केली जात नाही. २०१३ च्या कायद्याच्या तरतुदींनुसार नुकसानभरपाई निश्चित करावी लागेल.

३६६.२. जर न्यायालयाच्या अंतरिम आदेशाद्वारे समाविष्ट केलेला कालावधी वगळून पाच वर्षांच्या कालमर्यादेत हा निर्णय देण्यात आला असेल, तर २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (१) (बी) अंतर्गत १८९४ च्या कायद्यांतर्गत तरतूद केल्याप्रमाणे कार्यवाही सुरू राहील, जणू ती रद्द करण्यात आलेली नाही.

३६६.३. कलम २४ (२) मध्ये मालकी आणि नुकसानभरपाई दरम्यान वापरलेला 'किंवा' हा शब्द 'ना' किंवा 'आणि' म्हणून वाचला पाहिजे. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२) अंतर्गत भूमि संपादन कार्यवाही रद्द झाल्याचे मानले जाते, जेथे हा कायदा सुरू होण्यापूर्वी पाच वर्षे किंवा त्याहून अधिक काळ अधिकाऱ्यांच्या निष्क्रियतेमुळे जमिनीचा ताबा घेण्यात आलेला नाही किंवा नुकसान भरपाई देण्यात आलेली नाही. दुसऱ्या शब्दांत, जर ताबा घेतला गेला असेल, नुकसान भरपाई दिली गेली नसेल तर त्यात कोणतीही त्रुटी नाही. त्याचप्रमाणे, जर नुकसान भरपाई दिली गेली असेल, ताबा घेतला गेला नसेल तर त्यात कोणतीही त्रुटी

नाही.

(भर दिला जातो)

३६६.४. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४(२)च्या मुख्य भागात 'चुकता' या अभिव्यक्तीमध्ये न्यायालयात नुकसानभरपाई जमा करणे समाविष्ट नाही. जमा न करण्याच्या परिणामाची तरतूद कलम २४ (२) च्या तरतुदीत करण्यात आली आहे, जर बहुतांश जमीन धारकांच्या संदर्भात ती जमा केली गेली नसेल, तर १८९४ च्या कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत भूसंपादनाच्या अधिसूचनेच्या तारखेपर्यंतचे सर्व लाभार्थी(जमीनमालक) २०१३ च्या कायद्याच्या तरतुदींनुसार नुकसानभरपाई मिळण्यास पात्र असतील. भूसंपादन कायदा, १८९४ च्या कलम ३१ अंतर्गत दायित्व पूर्ण न झाल्यास, उक्त कायद्याच्या कलम ३४ अंतर्गत व्याज दिले जाऊ शकते. नुकसानभरपाई (न्यायालयात) जमा न केल्याने भूमि संपादन कार्यवाही रद्द होत नाही. पाच वर्षे किंवा त्याहून अधिक काळ बहुतांश मालकीच्या बाबतीत ठेवी जमा न झाल्यास, २०१३ च्या कायद्यांतर्गत नुकसानभरपाई, १८९४ च्या कायद्याच्या कलम ४ अंतर्गत भूसंपादनाच्या अधिसूचनेच्या तारखेपर्यंत 'जमीनमालकांना' द्यावी लागेल.

३६६.५ जर एखाद्या व्यक्तीला १८९४ च्या कायद्याच्या कलम ३१(१) अंतर्गत प्रदान केल्याप्रमाणे नुकसानभरपाई दिली गेली असेल, तर कलम २४ (२) अंतर्गत नुकसानभरपाई न भरल्यामुळे किंवा न्यायालयात नुकसानभरपाई जमा न केल्यामुळे अधिग्रहण कालबाह्य झाले आहे असा दावा करणे त्याच्यासाठी खुले नाही. कलम ३१(१) अंतर्गत निविदा देऊन रक्कम भरण्याचे बंधन पूर्ण होते. ज्या जमीनमालकांनी नुकसानभरपाई स्वीकारण्यास नकार दिला होता किंवा ज्यांनी जास्त नुकसानभरपाईसाठी संदर्भ मागितला होता, ते २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२)अंतर्गत अधिग्रहण प्रक्रिया संपल्याचा दावा करू शकत नाहीत.

३६६.६. २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२) ची तरतूद कलम २४ (२) चा भाग म्हणून मानली जावी, कलम २४ (१) (बी) चा भाग म्हणून नाही.

३६६.७ १८९४ च्या कायद्यांतर्गत आणि कलम २४ (२) अंतर्गत विचार केल्याप्रमाणे ताबा घेण्याची पद्धत चौकशी अहवाल/निवेदन तयार करणे आहे. एकदा १८९४ च्या कायद्याच्या कलम १६ अन्वये ताबा घेण्याचा निवाडा मंजूर झाल्यानंतर, २०१३ च्या कायद्याच्या कलम २४ (२) अंतर्गत राज्यातील जमिनीच्या निवाड्यात कोणत्याही प्रकारची विल्हेवाट लावली जात नाही कारण एकदा ताब्यात घेल्यावर कलम २४ (२) अंतर्गत कोणतीही चूक होणार नाही.

३६६.८. २०१३ चा कायदा अमलात येण्यापूर्वी पाच वर्षे किंवा त्याहून अधिक काळ भूमि संपादन आणि नुकसान भरपाई देण्यास अधिकारी अपयशी ठरल्यास, कलम २४ (२) च्या तरतुदी लागू होतात. १.१.२०१४ रोजी संबंधित प्राधिकरणाकडे संपादन प्रलंबित आहे. न्यायालयाने पारित केलेल्या अंतरिम आदेशांच्या निर्वाह कालावधीला पाच वर्षांच्या गणनेत वगळले पाहिजे.

३६६.९. २०१३ च्या कायद्याचे कलम २४ (२) भूमि संपादन संपलेल्या कार्यवाहीच्या वैधतेवर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करण्यासाठी कारवाईच्या नवीन कारणाला जन्म देत नाही. कलम २४ हे २०१३ च्या कायद्याच्या अंमलबजावणीच्या तारखेला प्रलंबित असलेल्या कार्यवाहीला म्हणजे १.१.२०१४ ला लागू होते. हे शिळे आणि कालबद्ध दाव्यांचे पुनरुज्जीवन करत नाही आणि निष्कर्ष काढलेल्या कार्यवाहीला पुन्हा उघड करत नाही किंवा जमीनमालकांना अधिग्रहण अवैध ठरविण्यासाठी न्यायालयापेक्षा पुन्हा कार्यवाही करण्यासाठी किंवा खजिन्यात नुकसानभरपाई जमा करण्याच्या पद्धतीवर प्रश्न विचारण्याची परवानगी देत नाही.

१८. अभिलेखातील हे निर्विवाद सत्य आहे, जसे की उपरोक्त दिवाणी याचिकांमध्ये उच्च न्यायालयाने पारित केलेल्या आक्षेपार्ह आदेशांमध्ये लक्षात आले आहे, जमिनीचा ताबा भूमि संपादन जिल्हाधिकारी यांनी घेतला आणि दिल्ली विकास प्राधिकरणाच्या ताब्यात दिला. म्हणून, अटींपैकी एक अट पूर्ण होत असताना, आपल्याला इतर कोणत्याही युक्तिवादाचे परीक्षण करण्याची आवश्यकता नाही.

१९.		वरील वस्तुस्थिती आणि इंदोर विकास प्राधिकरणाच्या प्रकरणात(वरील) या न्यायालयाच्या घटनापीठाने घालून दिलेला कायदा लक्षात घेता, आमच्या मते उच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश कायदेशीररित्या कायम ठेवता येत नाहीत आणि त्यानुसार ते रद्दबातक केले जातात. अपील मान्य. प्रतिवादींनी उच्च न्यायालयात दाखल केलेल्या रिट याचिका फेटाळण्याचे आदेश दिले जातात.

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणीकरिता वैध मानला जाईल".